

岩手大学
IWATE UNIVERSITY

Proceedings Book

4th CRCI & 2nd ISHPMNB 2017

*“Innovation for Social
Engagement Environment
and Enterprise: 3E”*

26 - 27 July 2017

at Chiangmai Grandview Hotel
& Convention Canter, Chiang mai, Thailand

4th Conference on Research and Creative Innovations
and 2nd International symposium on Application of High-voltage,
Plasma & Micro/Nano Bubble to Agriculture and Aquacultur

Proceedings Book

4th CRCI & 2nd ISHPMNB 2017

*“Innovation for Social
Engagement Environment
and Enterprise: 3E”*

4th Conference on Research and Creative Innovations and
2nd International symposium on Application of High-voltage, Plasma
& Micro/Nano Bubble to Agriculture and Aquacultur

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.เศรษฐ์	สัมพันธ์ตะกุล	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.นพมณี	โทบุญญานนท์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภธิดา	อำทอง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.พรณระพี	อำนาจสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.พานิช	อินตะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ ดร.พรหทัย	ตันต์จินานนท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
รองศาสตราจารย์ บุชบา	อารีย์	มหาวิทยาลัยพายัพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐสิทธิ์	สุขะหุด	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สงวนศักดิ์	ธนาพรพูนพงษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ	ไชยชนะ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ	คุษฎี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูรัตน์	ธารารักษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤทธิชัย	อัศวราชันย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารภนา	ยศสุข	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศรี	นนทสวัสดิศรี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา	คงจรรยา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ	ทองมี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิศักดิ์	จุมวงษ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรัชชัย	อุตมอ่าง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.พัชรวิวรรณ	กิจมี	มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น
ดร.ไพรัช	พิบูลรุ่งโรจน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร.ปริญ	คงกะพัน	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.นิกราน	หอมดวง	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.ปวลี	ชมพורתน์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.นพวรรณ	บุญธรรม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.อุมลักษ์ณ์	ธรรมปัญญา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.สมคิด	แก้วทิพย์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ดร.ธีระศักดิ์	สมศักดิ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.กัญญณัช	ศิริปัญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ดร.สุระพงษ์	ใจวงศ์ษา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

เกษตรกรยุคใหม่ สู่ผู้ประกอบการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Smart Farmers to Entrepreneurs under the Sufficiency Economy Philosophy

สุธิตา สถิตยัรวารคคม^{1*} สุภาวรรณ ลิ้มวิไลกุล¹ และ นภนนต์ หอมสุต²
Sutida Satitwarakhoom^{1*} Supawan Limwilailuk¹ and Noppanon Homsud²

¹ นักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120
² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120

¹ Student in Bachelor of Business Administration, Program in Marketing, Faculty of Management Science, Silpakorn University, 1 M.3 Samprayah Sub-district, Cha-am District, Petchaburi Province 76120

² Assistant Professor, Faculty of Management Science, Silpakorn University, 1 M.3 Samprayah Sub-district, Cha-am District, Petchaburi Province 76120

*E-mail : Yoksutida1996@gmail.com โทรศัพท์ 032-594031

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาตัวเองจากเกษตรกรสู่การเป็นผู้ประกอบการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัยเริ่มจากการทบทวนหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยด้วยการค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต โดยใช้ฐานข้อมูลออนไลน์ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับ นายอภิวัชร สุขพ่วง ณ ไร่สุขพ่วง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ผลวิจัยสรุปได้ว่าเกษตรกรที่จะพัฒนาตัวเองสู่ผู้ประกอบการนั้นต้องใช้แนวคิดทฤษฎี 9 ขั้นตอนในการพัฒนาตัวเอง ทั้งนี้ตัวเกษตรกรเองต้องมีความมุ่งมั่น ลงมือทำและศึกษาข้อมูลอยู่เสมอ

คำหลัก : เกษตรกรยุคใหม่ ไร่สุขพ่วง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purpose of this research is to study the development process itself from the farmers to become entrepreneurs under the sufficiency economy philosophy. The research started from a review of the main concepts of sufficiency economy philosophy, collecting data from research by researching through the internet via online database, and indepth interview with Apiwat Sukphoang in Rai Sukphoang, Chombung, Ratchaburi. The results can conclude that the farmers to develop themselves to entrepreneurs have to use the 9 step theory in developing themselves. Moreover, farmers must have determination, action, and always study.

Keywords : Smart Farmer, Rai Sukphoang, Sufficiency Economy Philosophy

1. บทนำ

เกษตรกรรมเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทยมาอย่างยาวนาน ยึดถืออาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้ให้แก่ประเทศเกิดเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ เช่น วันพืชมงคล การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น [1] นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นผู้ส่งออกข้าวเป็นอันดับหนึ่งในต้นปี พ.ศ.2559 และเป็นรายหลักของโลก [2] แต่เกษตรกรส่วนมาก ยังประสบปัญหาทางรายได้ที่ไม่เพียงพอนำไปสู่การ

เป็นหนี้สิน [3] รัฐบาลได้มีการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ประเทศไทย 1.0 ที่เน้นถึงภาคการเกษตร สู่ยุค 2.0 และ 3.0 ที่เน้นด้านอุตสาหกรรมทำให้เศรษฐกิจเจริญเติบโตช้า รัฐบาลจึงนำแนวคิด “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เข้ามาแก้ปัญหาในส่วนนี้และอาชีพเกษตรกรเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพราะถือเป็นอาชีพหลักของคนไทย [4]

เกษตรกรไทยในยุค 4.0 ถือเป็น การขับเคลื่อน การเกษตรผลักดันให้เกิดเกษตรยุคใหม่ที่มีองค์ความรู้ด้าน เทคโนโลยี การแปรรูป และการตลาด ผู้ประกอบการ [5] โดยสอดคล้องกับเกษตรทฤษฎีใหม่ตาม แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่มุ่งให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ ผู้การเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เกิดการสร้าง เครือข่ายโดยมีการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทำให้ ประเทศเกิดความมั่นคง [6] ในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่ที่มีเกษตรกรอยู่ถึง 866 ครัวเรือน [7] แต่เกษตรกร ยังเผชิญกับปัญหาหนี้สินเนื่องจากสภาพอากาศ การกดราคา ของพ่อค้าคนกลาง และปัจจัยอีกหลายอย่างที่ทำให้เกษตรกร มีรายได้น้อยไม่พอต่อการดำรงชีพ [8]

ปัญหาเหล่านี้มีที่มาจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงของ ชุมชน เกิดความอ่อนแอและขาดความพอเพียงในการ ดำรงชีวิตทำให้ไม่สามารถจัดการปัญหาได้ [9] ไร้สุขพวงเป็น ตัวอย่างของพื้นที่การเกษตรในอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ที่ได้ นำแนวพระราชดำริปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ประยุกต์ใช้จนประสบความสำเร็จกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของ ชุมชนมีพื้นฐานความรู้ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อใช้ในไร้ของ ตนเองพัฒนาจากเกษตรไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาถึง การพัฒนาตัวเองจากเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการตามแนว พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ เกษตรกรรายอื่นนำไปพัฒนาและประยุกต์ใช้สู่การเป็น เกษตรกรยุคใหม่ Thailand 4.0 (Smart Farmer)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาตัวเองจากเกษตรกรเป็นผู้ประกอบการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ของเกษตรกร

3. การทบทวนวรรณกรรม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นภูมิปัญญาของแผ่นดิน โดยหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ ทรงสนับสนุนให้เกษตรกรเรียนรู้ในการทำเกษตร แบบผสมผสานเพื่อรองรับกับปัจจัยเสี่ยงด้านต่าง ๆ เช่น ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อ การทำการเกษตร ความแปรปรวนทางด้านตลาดที่ส่งผลต่อ ราคาและความต้องการของผู้บริโภค [10]นอกจากนี้ยังและ

สามารถสร้างรายได้ด้วยพื้นที่เกษตรที่มีประสิทธิภาพโดยมี การจัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในส่วนต่างๆ ได้แก่ แหล่งน้ำ ปลูกพืช ที่อยู่อาศัย และเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรสามารถ พึ่งพาตนเองและทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืน เปลี่ยนชาวไร่ ชาวนา เป็นผู้ประกอบการ [11]

ปัญหาประการหนึ่งของสินค้าที่เกษตรกรผลิต ออกจำหน่ายสู่ตลาดมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถอยู่ในตลาด ไปนานเพราะผู้ผลิตที่เป็นเกษตรกรขาดการนำนวัตกรรมและ เทคโนโลยีเข้าไปใช้ในกระบวนการผลิตรวมทั้งการออกแบบ บรรจุภัณฑ์ที่ไม่ดึงดูด ขาดช่องทางการตลาด และมีเงินทุนที่ น้อย

การพัฒนาสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้กลุ่ม เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ นั้นต้องมีความรู้ความสามารถในการต่อยอดพัฒนา การแปรรูป การผลิตและคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มมูลค่า ราคาสินค้าให้มากขึ้นเกษตรกรควรมีระบบการจัดการที่ดีและ ช่องทางการขายที่ดี โดยภาครัฐเข้ามาร่วมสนับสนุน ให้ สมาชิกของสหกรณ์สามารถเป็น เกษตรกรยุคใหม่ ตาม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 [12]

4. ระเบียบวิธีวิจัย

4.1 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการ วิจัยไว้ดังนี้

- 1.ขอบเขตด้านเนื้อหา ใช้แนวคิดกระบวนการพัฒนา ตัวเองจากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงตามหลักทฤษฎีบันได 9 ชั้น กระบวนการสร้าง ผลิตภัณฑ์ใหม่ของเกษตรกรจากทฤษฎีกระบวนการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development Process) 6 ขั้นตอน

- 2.ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยศึกษาในไร้สุขพวง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี

- 3.ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ นายอภิวัชร สุขพวง เจ้าของไร้ บุคคลภายในครอบครัวและ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในไร้

- 4.ขอบเขตด้านเวลาในการวิจัย ช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคม 2560

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเลือกใช้วิธีวิทยา (Methodology) เป็น การศึกษาอัตชีวประวัติ (Autobiography) ผ่านเรื่องเล่า ประสบการณ์ชีวิต (Life History) เป็นวิธีการหลักในการ ศึกษาชีวิตของเกษตรกรในกระบวนการพัฒนาตัวเองโดย ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง สร้างผลิตภัณฑ์จากผลิตผลทาง

เกษตรภายในไร่สู่การเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง การผลิต วัตถุประสงค์ สร้างผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ และจัดจำหน่าย ผ่านช่องทางต่างๆ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รวมถึงทฤษฎีและวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์ในการตั้งคำถาม หาประเด็นที่ น่าสนใจ

2. เก็บข้อมูลภาคสนามไร่สุขฟวง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรีด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกและเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีแนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากผู้ให้ข้อมูลหลักและรอง มีจำนวนทั้งสิ้น 3 คน

3. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้ข้อมูลรอบความคิด จากวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะศึกษา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เป็นคำถามปลายเปิดที่ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่า รายละเอียดได้อย่างอิสระ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมสมุดและอุปกรณ์ ในการเก็บข้อมูลอย่างละเอียดและครบถ้วน โดยนัดหมายล่วงหน้าเพื่อกำหนดสถานที่และระยะเวลาในการสัมภาษณ์

4.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์โดยใช้หลักการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data Triangulation) ข้อมูลของผู้วิจัย ได้มาจากแหล่งข้อมูล จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เป็น ผลงานวิจัยที่มีระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี ในการสืบค้นข้อมูล ต่างๆ ผู้วิจัยจะหาข้อมูลมาจากหลายแหล่งถ้าหากข้อมูลมีความคล้ายกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยค้นหานั้นมีความน่าเชื่อถือ

2. ด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ในการตรวจสอบจากผู้วิจัยและผู้เก็บรวบรวมข้อมูลได้นำข้อมูลมาเทียบเคียงกันว่าแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าหากข้อมูลที่ได้คล้ายกัน แสดงว่าข้อมูลมีความถูกต้อง

3. ทฤษฎี (Theory Triangulation) มีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับในการสัมภาษณ์ จากการอ้างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องว่ามีทิศทางเดียวกันหรือไม่

4. วิธีรวบรวมข้อมูล (Methodology Triangulation) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาว่า ข้อมูลมีความครบถ้วนถูกต้องทางด้านเนื้อหาที่สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการศึกษาและในส่วนของการเก็บรวบรวม ข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้มีการเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และมีการพูดคุยเพื่อสร้างความเป็นกันเองก่อนที่จะ สัมภาษณ์ เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามที่ต้องการ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) คือ เมื่อผู้วิจัยได้ ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว นำเทปบันทึกมาถอด การสนทนาแบบคำต่อคำ (Verbatim) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียด ผู้วิจัยได้ทำการใส่รหัสข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ วัตถุประสงค์ศึกษา ต่อมาผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของ เนื้อหาโดยผู้วิจัยได้มีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทำความเข้าใจก่อนเริ่มการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถ วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างตรงประเด็น จากนั้นทำการแยกข้อมูล ที่จะศึกษา โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยจาก ข้อมูลที่สัมภาษณ์ ตามประเด็นและเหตุการณ์ โดยมีการเรียบ เรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา ตรวจสอบ ความสมบูรณ์ของข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ศึกษา และสรุปผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

จากการศึกษาการดำเนินงานของไร่สุขฟวง สามารถ วิเคราะห์การดำเนินงานที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง หลัก 3 ท่วง 2 เงื่อนไข ทฤษฎีบันได 9 ขั้น และกระบวนการ สร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

5.1 หลัก 3 ท่วง 2 เงื่อนไข

ท่วงที่ 1 ความพอประมาณ ไร่สุขฟวงเป็นไร่ขนาดเล็กมี พื้นที่ไร่จำนวน 25 ไร่มีการบริหารจัดการโดยนายอภิวัชร สุขฟวงและครอบครัวช่วยกันดูแลเป็นหลัก ไร่สุขฟวงทำ การเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน เน้นการรักษาสมดุลธรรมชาติ ทำพอดี พอประมาณไม่มากหรือน้อยจนเกิน และจากการด ใช้สารเคมีทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและประหยัดต้นทุนที่ ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและตัวเกษตรกรเอง อีกทั้งยังเป็น ศูนย์การเรียนรู้แก่ชุมชนและผู้สนใจ

ท่วงที่ 2 คือการมีเหตุผล ไร่สุขฟวงมีการวิเคราะห์และ หลักเหตุและผลในการประกอบการตัดสินใจที่ส่งผลต่อการ ในการดำเนินงานภายในไร่ เช่น การพยากรณ์อากาศเพื่อ ปลูกพืชพันธ์ทางการเกษตร เป็นต้น เพื่อลดผลกระทบที่จะ เกิดจากภัยธรรมชาติ ภัยแล้ง น้ำท่วม โรคระบาดในพืช

ท่วงที่ 3 มีภูมิคุ้มกันที่ดี เตรียมการเพื่อป้องกันปัญหาที่ อาจมากระทบภายในอนาคตด้วยการศึกษาข้อมูลต่างๆจาก เหตุการณ์ที่อาจจะควบคุมไม่ได้ นายอภิวัชร สุขฟวง กล่าวถึงจุดเด่นของอาชีพเกษตรกรคือ “เกษตรกรเป็นอาชีพ ที่สามารถในการปลูกวัตถุดิบเพื่อเลี้ยงตัวเองได้ไม่ว่าจะเกิด วิกฤตทางการเมืองเศรษฐกิจเกษตรกรก็สามารถอยู่รอดได้ เพราะมีอาหารหล่อเลี้ยงชีพตัวเอง”

เงื่อนไขที่ 1 คือ เงื่อนไขความรู้ ไร่สุขพวงเห็นคุณค่าของความรู้ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพเพื่อการอยู่รอด แม้กระทั่งการพัฒนาตัวเองจากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการเงื่อนไขนี้ก็ถือเป็นเงื่อนไขหลักที่สำคัญ ไร่สุขพวงมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ สู่การลงมือปฏิบัติทดลองเรียนรู้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น นำไปสู่การพัฒนา

เงื่อนไขที่ 2 คุณธรรม ด้วยการทำการเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน ภายใต้นโยบายการทำผลผลิตจากพืชเป็นหลักไม่ฆ่าสัตว์ทุกชนิด มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อพึ่งพาอาศัยประโยชน์ร่วมกัน เช่น ปุ๋ยจากมูลสัตว์ เก็บไข่จากไก่ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับคนในบริเวณโดยรอบ เน้นการพึ่งพาอาศัยกันของคนภายในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นการจ้างงาน การให้ความรู้ทางการเกษตร การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

5.2 ทฤษฎีบันได 9 ขั้น

การที่จะพลิกตัวเองจากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการนั้นใช้หลักของบันได 9 ขั้นในการพัฒนาตัวเอง เริ่มจากการแก้ไขปัญหาของตัวเองให้ได้ก่อนต้องสร้างพื้นฐานในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องทุนที่ดีความรู้ที่ดีทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้นเนื่องจากไม่ได้แก้ไขที่ตัวเองก่อน บันได 4 ขั้นแรกจึงเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่

บันไดขั้นที่ 1 พอกิน เกษตรกรเป็นอาชีพหนึ่งที่น่าเน้นการเลี้ยงชีพด้วยตนเองกล่าวคือการปลูกพืชผักเลี้ยงตัวเองได้เป็นความสามารถหลักของเกษตรกรที่ผู้ประกอบการโดยตรงไม่มีการริเริ่มของไร่สุขพวงคือการปลูกทุกอย่างภายในไร่โดยพึ่งพาตัวเอง ไม่มีหนี้สินอันเกิดจากการทำเกษตรสามารถใช้ชีวิตอยู่ได้โดยไม่เดือดร้อน นายอภิวัชร สุขพวง กล่าวว่า “เกษตรกรที่จะพัฒนาตัวเองเป็นผู้ประกอบการต้องสามารถเลี้ยงชีพตัวเองได้ก่อน การพอกินเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์”

บันไดขั้นที่ 2 พอใช้ นายอภิวัชร สุขพวง ได้กล่าวว่า “การพอใช้ในการปลูกพืชพันธุ์ทางการเกษตรเราได้สำรวจปัจจัยนำเข้าที่ต้องใช้ในการปลูก ไม่ว่าจะเป็นสารเคมี ปุ๋ย ซึ่งเราพยายามลดต้นทุนในส่วนนี้ด้วยการทำเองไม่ว่าจะเป็นอาหารปลา อาหารไก่ รวมถึงอุปกรณ์ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไร่สุขพวงจะสร้างขึ้นเพื่อผลิตแปรรูปสินค้าเองภายในไร่ ไม่ว่าจะเป็นโรงเผาถ่าน กระทะเคียนน้ำตาล เครื่องทำน้ำอ้อย”

บันไดขั้นที่ 3 พออยู่ ไร่สุขพวงใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงเรื่องทฤษฎีใหม่ ในการบริหารจัดการที่ดินคือ 30:30:30:10 แบ่งเป็นพื้นที่ขุดสระเก็บกักน้ำ ปลูกพืชทำการเกษตร ทำนาที่อยู่อาศัย และเป็นเลี้ยงสัตว์ ไร่สุขพวงมีพื้นที่ดินแบบไร่เพื่อเผยแพร่ให้ความรู้ในการจัดสรรและใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจ

บันไดขั้นที่ 4 พอมีเงิน ไร่สุขพวงให้ความสำคัญหลักกับประโยชน์ส่วนนี้เป็นอย่างมากเพราะการปลูกป่า 3 ประเภท 1.ป่ากินได้ 2.ป่าใช้สอยและ 3.ป่าขนาดใหญ่ เพื่อสร้างระบบนิเวศที่ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงได้

บันไดขั้นที่ 1-4 คือ พื้นฐานแรกที่เป็นการดำรงชีพด้วยตัวเองก่อนและพัฒนาจากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการโดยที่สอดคล้องกับขั้นอื่นๆดังนี้

บันไดขั้นที่ 5 บุญ ไร่สุขพวงมีคำสัญญาในการประกอบธุรกิจ คือ 1.ความสุขพร้อมแบ่งปัน 2.รู้คุณค่าของทุกชีวิต 3.อินทรีย์วิถีไทยทำด้วยใจให้แผ่นดิน แสดงถึงการทำธุรกิจแบบวิถีพุทธภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นายอภิวัชร สุขพวง ได้กล่าวว่า “บุญคือการซัดเกล้าให้เกษตรกรให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีไม่มีความโลภ เบียดเบียนต่อบุคคลอื่นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก เป็นการสร้างจิตสำนึกหรือพื้นฐานคุณธรรม มีจรรยาบรรณที่ดีในการประกอบกิจการ”

บันไดขั้นที่ 6 ทาน การให้นายอภิวัชร สุขพวงกล่าวไร่สุขพวงเน้น “ยิ่งให้ไป ยิ่งได้มา” และ “ขาดทุนคือกำไร” ในการประกอบธุรกิจนอกจากทำการเกษตรแปรรูปผลิตภัณฑ์ไร่สุขพวงยังเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ให้ความรู้แก่ผู้สนใจโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายเนื่องจากมีแนวคิดเรื่องการให้ทานเพราะทานเป็นส่วนสำคัญในการสร้างเครือข่ายที่ดี การทำธุรกิจต้องมีทุนโดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นเงินแต่ทุนในความหมายนี้คือ ทาน วิทยาทาน ไร่สุขพวงจึงเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ให้ความรู้โดยไม่หวังผลกำไร นายอภิวัชร สุขพวงกล่าวว่า “เราไม่จำเป็นต้องมีเงิน เรามีความรู้เราก็สามารถแบ่งปันให้กับคนอื่นได้ เกษตรกรอื่นมีอะไรเล็กๆน้อยๆเราก็แบ่งปันกัน ผู้เครือข่ายการช่วยเหลือกันในอนาคตเป็นเพื่อนที่ดีให้แก่กัน เมื่อเรามีเครือข่ายที่ดีเพื่อนที่ดีส่งผลให้ในอนาคตเรามีธุรกิจที่แข็งแกร่งขึ้น เพราะฉะนั้นทานจึงเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาตัวเองจากเกษตรกรสู่ผู้ประกอบการที่ดีของเกษตรกร”

บันไดขั้นที่ 7 การเก็บรักษา เป็นพื้นฐานของความรู้และเป็นทุนทางวัฒนธรรม ในสมัยโบราณคนไทยมีภูมิปัญญาในการเก็บรักษาอาหาร หรือการแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันเวลาที่เกิดภัยพิบัติต่างๆ เช่น ภัยแล้ง พายุ น้ำท่วม ปัจจุบันอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ไม่จำเป็นต้องเก็บรักษา ไร่สุขพวงจึงใช้บันไดขั้นนี้ในการทำธุรกิจสร้างผลิตภัณฑ์ คือ การเก็บรักษา + นวัตกรรม + องค์ความรู้ของคนโบราณ โดยการนำผลผลิตทางการเกษตรภายในไร่มาแปรรูปสามารถเก็บรักษาได้นานขึ้น ไม่ว่าจะเป็นน้ำเชื่อม น้ำตาล น้ำอ้อย ทองม้วนกล้วย และอื่นๆ

บันไดขั้นที่ 8 การขาย เป็นขั้นที่มาจากพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการเลี้ยงตัวเอง และมีองค์ความรู้ที่มากพอให้การพัฒนา

ตัวเองจากเกษตรกรผู้ประกอบการไร้สุขพวงเริ่มด้วยการมองหาทุนที่มีอยู่ ได้แก่

1. ทุนทางพื้นฐานทรัพยากรที่มีอยู่ บริเวณหรือเขตพื้นที่ที่อาศัยอยู่นั้นมีทรัพยากรอะไรมากเป็นพิเศษเป็นจุดขายในภูมิภาค เช่น ไร้สุขพวงอยู่ อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี มีการปลูกอ้อยมากเป็นพิเศษ ทรัพยากรหลักในพื้นที่คืออ้อย เป็นต้น

2. ทุนทางวัฒนธรรม โดยการศึกษาหาความรู้ จากแหล่งต่างๆมารวมทั้งการสำรวจ วัฒนธรรมของคนไทยที่มีรวมถึงพฤติกรรมของคนคนที่สอดคล้องกัน คนไทยชอบความหวาน ฐานทรัพยากรของทางไร่ คือ อ้อยซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ชอบความหวานของคนไทย จึงพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่างๆไม่ว่าจะเป็นน้ำอ้อย น้ำตาล

การสร้างมูลค่าเพิ่ม ไร้สุขพวงเน้นหลัก “ทำน้อยได้มาก” สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับวัตถุดิบที่มีอยู่ “แต่ก่อนเราปลูกไร่อ้อย 1 ไร่ใช้ระยะเวลา 1 ปี นำผลผลิตที่ได้ออกมาไปส่งโรงงานเราเงินได้เพียง 7 พันบาทต่อ 1 ไร่เท่านั้น โดยถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางบ้าง จากโรงงานบ้าง ทำให้เราเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ ด้วยการสร้างมูลค่าโดยการแปรรูปวัตถุดิบที่มีอยู่ ผ่านบันไดขั้นที่ 7 วิธีการใดที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรแล้วสามารถอยู่ได้นาน เราก็เริ่มหาข้อมูลทดลองทำ ลองผิดลองถูกอยู่สักพักกว่าจะได้ผลิตภัณฑ์ที่ดีออกมา เราก็สร้างเรื่องราวให้กับสินค้าของเราที่มีอยู่ เพิ่มมูลค่าโดยการทำบรรจุภัณฑ์ที่มีให้สวยงาม”

บันไดขั้นที่ 9 เครือข่าย ปัจจุบันไร้สุขพวง ได้สร้างเครือข่ายอันดีนอกจากจัดตั้งเป็นศูนย์กลางเรียนรู้เกี่ยวกับการเกษตรแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือกับเกษตรกรที่สนใจรับคำปรึกษาชี้แนะแนวทางอย่างกว้างขวาง เป็นเครือข่ายที่คอยช่วยเหลือกันในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการขายสินค้าทางการเกษตรร่วมกัน การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีการปรึกษาทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมเครือข่ายมีชีวิตที่อยู่ดีกินดีมากขึ้นกว่าในอดีต ผลิตภัณฑ์ของไร้สุขพวงจะเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์ปรับปรุงใหม่ และผลิตภัณฑ์เลียนแบบ มีแนวคิดการบริหารงานโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นไม่ทำอะไรที่เกินตัว เกษตรกรสามารถผลิตเองได้ ไม่ใช้การผลิตสินค้าแบบนายทุนที่ใช้ต้นทุนการผลิตสูง นำเข้าเครื่องจักรทำโรงงานขนาดใหญ่

5.3 กระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่

ไร้สุขพวงมีกระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. สร้างแนวคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ใหม่ ไร้สุขพวงมองถึงพื้นฐานของการเป็นเกษตรกรที่มีต้นทุนไม่สูงเหมือนโรงงานการผลิต ดังนั้นสินค้าที่ผลิตในไร้สุขพวงต้องเป็นสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำ สามารถขาย

ได้ง่าย เป็นสินค้าเลียนแบบหรือปรับปรุงให้ดีขึ้น ส่วนใหญ่จะเน้นสินค้าบริโภค ใช้วัตถุดิบจากไร้สุขพวงทั้งหมด และหากในท้องที่มีผลผลิตใดมากจะนำผลผลิตนั้นแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เพื่อลดต้นทุนในการจัดหาวัตถุดิบ และตอบสนองกลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่ที่เป็นคนไทย เช่น น้ำตาลโตนด ทองม้วนกล้วย

2. กลั่นกรองความคิด ไร้สุขพวงเลือกสินค้าที่ดีที่สุดมีความคิดที่เป็นไปได้ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอดี ต้องสามารถผลิตได้จริงในฐานะเกษตรกรธรรมดา ไม่มีเงินทุนสูง

3. การวิเคราะห์เชิงธุรกิจ ในปัจจุบันกระแสการรักษาสุขภาพเป็นที่นิยม ทำให้อาหารสุขภาพและผลิตภัณฑ์ที่มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยได้รับความนิยม ไร้สุขพวงจึงมีความคิดเกษตรอินทรีย์วิถีไทยขึ้น เพื่อสร้างเรื่องราวให้กับตราสินค้า ในการเป็นสินค้าของคนไทยที่มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัยเรามีสร้างเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าโดดเด่นเหนือคู่แข่ง

4. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ไร้สุขพวงได้ทำการศึกษาข้อมูลสินค้าที่จะผลิตอย่างละเอียด สู่การทดลองผลิต ซึ่งต้องผ่านการทดลองผลิตหลายครั้งจนได้มาตรฐานที่ดีที่สุด และออกแบบบรรจุภัณฑ์โดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้บอกรายละเอียดเล่าเรื่องราวผ่าน QR code บนฉลาก

5. การทดลองตลาด ไร้สุขพวงทดสอบตลาดด้วยการขายสินค้าที่เป็นสินค้าบริโภคในพื้นที่ใกล้เคียง ในราคาที่ไม่สูงมาก และขยายต่อยังพื้นที่กว้างขึ้น

6. การวางสินค้าในตลาด ไร้สุขพวงมีการขยายช่องทางในการขายสู่ท้องตลาดหลายช่องทาง โดยนอกจากการขายสินค้าเองแล้ว ยังมีการฝากในร้านอาหารสุขภาพ ร้านอาหารแพรร้านอาหารสินค้า รวมถึงการขายทางออนไลน์ ลูกค้าสามารถสั่งซื้อสินค้าทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภคในปัจจุบัน นอกจากนี้ไร้สุขพวงยังมีแนวคิดที่จะขยายตลาดในเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคให้มากขึ้นในอนาคต

6. สรุปและอภิปรายผล

เกษตรกรเป็นอาชีพที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน จากอดีตที่ผลิตเพื่อบริโภคสู่ปัจจุบันที่ทำการเกษตรเพื่อนำไปขายสร้างอาชีพและรายได้ และด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ช่วยส่งเสริมให้ผลผลิตทางการเกษตรมีปริมาณที่มากขึ้น แต่เกษตรกรยังคงเกิดหนี้สิน เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางเพราะผลผลิตทางการเกษตรไม่สามารถเก็บไว้ได้นานจึงเกิดอำนาจต่อรองที่น้อย ทำให้ไม่มีทางเลือก การช่วยเหลือจากภาครัฐนั้นทำให้เกษตรกรไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จากปัญหาที่พบทำให้สนใจศึกษากระบวนการพัฒนาตนเองของเกษตรกรจากการพึ่งพาตัวเอง

จนสามารถถ่ายทอดความรู้ช่วยเหลือคนอื่นได้ ไร่สุขพ่วง ได้เปิดศูนย์การเรียนรู้แนะแนวทางเกษตรกรจาก ประสบการณ์และความสำเร็จ ดังนี้

1. ไร่สุขพ่วง เป็นพื้นที่การเกษตรผสมผสานที่ประสบความสำเร็จจากการพึ่งพาตนเอง มีกระบวนการบริหารจัดการสอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้น สามารถพึ่งพาตนเองได้จากหลักการทำน้อยได้มาก ตามหลักแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ทำให้นายอภิวัชร สุขพ่วง ผู้เป็นเจ้าของ ไร่สามารถเป็นเกษตรกรยุคใหม่ที่พัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ

2. เมื่อทำการเพาะปลูกแล้วไร่สุขพ่วงได้นำผลผลิตมาแปรรูปด้วยนวัตกรรมเฉพาะของทางไร่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 6 ขั้นตอนออกมาเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากท้องตลาดประกอบกับการนำความรู้ในออกแบบบรรจุภัณฑ์นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ทำให้สินค้าของไร่สุขพ่วงนั้นแตกต่างดึงดูดสร้างความสนใจให้แก่ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

7. ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้บริหารจัดการทรัพยากรที่มีภายใต้ความขาดแคลน จนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยไม่ต้องรอคอยการช่วยเหลือของภาครัฐ ภาคเอกชนหรือการกู้ยืม

2. การสร้างผลิตภัณฑ์เพื่อจำหน่ายในท้องตลาดของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกันเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จะสามารถเห็นแนวทางการสร้างผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ในฐานะเกษตรกรไม่มีเงินทุนในการผลิตสูงสามารถประสบความสำเร็จในฐานะผู้ประกอบการที่แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

8. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาวิธีการขยายช่องทางจัดจำหน่ายสินค้าของเกษตรกรไปยังกลุ่มผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ เพื่อส่งเสริมการส่งสินค้าไทยที่มีคุณภาพสู่ต่างประเทศให้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดรายได้เข้าประเทศและช่วยยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น

2. ศึกษาการพัฒนาสินค้าของเกษตรกรในด้านการสร้างภาพลักษณ์สินค้า บรรจุภัณฑ์ที่สวยงามทันสมัยและโดดเด่น เพื่อให้เกษตรกรรู้วิธีการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวสินค้า

9. เอกสารอ้างอิง

[1] สมจิต โยธะคง (2556). เกษตรกรรมกับสังคมไทย. สังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา [http://](http://agri.stou.ac.th/UploadedFile/91721-1.pdf)

agri.stou.ac.th/UploadedFile/91721-1.pdf, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.

- [2] สมาคมผู้ส่งออกข้าวแห่งประเทศไทย (2559). สรุปสถานการณ์ส่งออกข้าวครึ่งปีแรก และคาดการณ์แนวโน้มครึ่งปีหลัง ปี 2559, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา [www.thairiceexporters.or.th/PressRelease/2016/TREA Press Release Thai Rice Situation & Trend 2016-03082016.pdf](http://www.thairiceexporters.or.th/PressRelease/2016/TREA%20Press%20Release%20Thai%20Rice%20Situation%20&%20Trend%202016-03082016.pdf), เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [3] สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2557). สถานการณ์ภาวะหนี้สินครัวเรือนเกษตรในปัจจุบัน, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.oae.go.th/ewt_news.php?nid=17495&filename=index, เข้าดูเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2560.
- [4] สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2559). ประเทศไทย 4.0 Thailand 4.0 คือ, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.admissionpremium.com/content/1377>, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [5] อติศักดิ์ เหล่าพิมพ์ (2559). เกษตร 4.0 ยุคที่เกษตรกรไทยต้องรู้!, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <https://www.organicfarmthailand.com/what-is-agriculture-4-0/>, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [6] บ้านจอมยุทธ (2543). เกษตรตามแนว "ทฤษฎีใหม่", [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.baanjomyu.com/library/new_land/, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [7] สำนักงานเกษตรอำเภอจอมบึงจังหวัดราชบุรี (2554). ข้อมูลการเกษตร ปี 2554 อำเภอจอมบึงจังหวัดราชบุรี, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา <http://chombueng.ratchaburi.doe.go.th/kaset.html>, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [8] ฐานิตา มีลา (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้ของระบบของชาวนา ในเขตอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [9] มูลนิธิชัยพัฒนา (2558). เศรษฐกิจพอเพียง, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html, เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.

- [10] งดงกมดว้ความพอเพียงบ้นที่กการเรียนรู้ของ
เกษตรกรกรุงเทพฯ (2550). กรุงเทพฯหนคร:
สำนักพัฒนาสังคม กรุงเทพฯหนคร.
- [11] มูลนิธิชีวิตไท (2559). เปลียนชาวไร่ชานนา เป็น
ผู้ประกอบการ, [ระบบออนไลน์], แหล่งที่มา
[http://www.landactionthai.org/land/
index.php](http://www.landactionthai.org/land/index.php), เข้าดูเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2560.
- [12] สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรสำนักงานเศรษฐกิจ
การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2558).
การพัฒนาธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเพื่อเข้าสู่
สมารทฟาร์มเมอร์, กรุงเทพฯหนคร: อักษรสยาม
การพิมพ์